Bogdan Suceavă

O trecere pe sub Arcul de Triumf

Roman de familie

POLIROM
2026

Cuprins

1. Scene de familie 9
2. Pierduţi în labirint 27
3. Ultimele detalii personale 37
4. Un apendix de imagini, un caleidoscop de fragmente 47
5. Întoarcerea împăratului Galien 65
6. Dincolo de memorie 88
7. Despre Argeş 104
8. Secretele noastre 111
9. Dar unde sunt vacanţele de altădată? 123
10. O trecere pe sub Arcul de Triumf 137
11. Prieteni 147
12. Cu trenul spre Helsinki 180
13. Un apel telefonic din iunie 1990 200
14. Epilog 214

Note 217

1. Scene de familie

Mama s-a stins într-o dimineață de iarnă, aproape de finele anului, când peste București căzuse un val de ger și șoselele erau înghețate. În ultimele 22 de luni de viață, s-a aflat la centrul Vitalitas, în apropierea pădurii Snagov. Acolo a avut parte de îngrijire continuă, așa cum a fost nevoie după ce a trecut de vârsta de 85 de ani.

În iunie 2023 venise diagnosticul: era începutul bolii Alzheimer. Ca să ajungem la medic, eu și mama am luat un Uber până la o clinică din București. Ca să poată urca în mașină, i-am susținut cu mâna talpa piciorului drept, ajutând-o să-l ridice cât era necesar. Îi era din ce în ce mai greu să urce într-o mașină. L-am rugat pe șofer să ne lase cât mai aproape de intrarea în clinică. Am sprijinit-o pe mama de-a lungul unei scurte alei, apoi am întâmpinat dificultăți la urcarea celor câteva scări până la lift, cu care urma să ajungem un etaj mai sus. Începusem să văd lumea din perspectiva acestei noi situații și realizam că Bucureștii au prea puține rampe de acces, prea puține facilități pentru cei care au nevoie de ele. Am trăit trei decenii în America

și am rămas cu sentimentul că cineva, acolo, sus, ar trebui să se îngrijească de ceea ce ar fi nevoie, măcar în ceea ce privește rampele de acces. Am găsit în București clinici medicale care nu aveau astfel de înlesniri. Pentru mama, orice deplasare devenise brusc o mare problemă. Ea, care îmi reamintea că în tinerețe venise pe jos de la Câmpulung Muscel la Nucșoara, peste dealuri, atunci când anul școlar se încheiase.

Medicul m-a prevenit că problemele de memorie sunt de acum periculoase, că a devenit un mare risc faptul că-și administrează singură medicamentele și că acest lucru ar trebui urmărit cu rigurozitate. Adevărul era că problema administrării medicamentelor îmi ridicase câteva semne de întrebare. Îi țineam socoteala și, pentru unele dintre medicamente, numerele nu se potriveau cu estimările mele. Bănuiam că unele medicamente prescrise pentru afecțiunea ei cardiovasculară nu fuseseră luate când ar fi trebuit. Ea mă asigura că nu a uitat. Numărătoarea mea spunea altfel. Recomandarea medicului a fost ca mama să nu mai locuiască singură. Eu mă aflam în perioada anului universitar la 10.000 de kilometri distanță, undeva aproape de Oceanul Pacific. Situația devenise dificilă. M-am consultat cu un alt specialist, a cărui perspectivă medicală a fost identică evaluării primului medic. Am discutat situația cu mama. Niciodată nu i-am chestionat autoritatea. Inițial nu a fost de acord să meargă nicăieri. Trebuie să ne organizăm acasă.

Primul lucru pe care l-am făcut a fost să-i iau organizatoare de medicamente, care împărțeau pastilele pe

mai multe săptămâni într-o structură zilnică: dimineața, la prânz, seara. Inițial nu a acceptat organizatoarele, i s-au părut prea complicate. Prefera să lucreze după lista ei, atent centralizată de cardiolog. Obișnuia să urmărească pe listă ce are de luat, însă acolo exista riscul să se piardă socoteala. Prea complicate organizatoarele? Dar cum să fie așa ceva? În perioada ei cea mai bună, mama coordonase o casă de copii cu 300 de elevi și o mulțime de angajați, îi cunoștea pe fiecare în parte și avea o memorie fabuloasă. Cum se face ca, dintr-odată, un organizator de medicamente să reprezinte o dificultate? Ceva se schimbase în mod esențial. Și ea începuse să simtă asta. Onestitatea intelectuală nu o părăsise. Mi-a spus că unele lucruri care altădată erau simple au devenit, brusc, dificile.

În vara lui 2023 trebuia să plec spre California, unde semestrul meu universitar începea la finele lui august. Nu-mi venea să mai plec, nu simțeam că las lucrurile în ordine. „Nu-mi du mie grija", spunea mama. „Vorbim zilnic la telefon." Vocea ei păstrase întreagă forța și autoritatea profesorală de altădată. Dublată de o dicție perfectă și o intonație care ar fi făcut cinste unei actrițe de teatru radiofonic, doar după voce nu ai fi putut ghici niciodată că ar putea fi probleme. Uneori o sunam și de trei-patru ori pe zi, ca să mă asigur că e bine. Dar distanța de 10.000 de kilometri era acolo, ca o dificultate majoră în plus. Lucrurile se puteau schimba în mod serios, fără ca eu, de la celălalt capăt al firului, să-mi dau seama.

Înaintea plecării, am discutat vreme de mai multe zile, până când într-o zi a spus: „Cutiile astea sunt o idee bună. E mai simplu pentru mine". Se obișnuise cu ideea. I-a luat câteva zile, dar se obișnuise. Am remarcat un detaliu important care se schimbase: a durat până să accepte o idee nouă. Parcă nu mai era ea. Parcă ceva amenințător și dificil se ridicase din adâncuri să ne înghită și începea cu abilitatea de a ne adapta la ceva nou.

Grație celor mai buni prieteni ai noștri din București, eram sigur că organizatoarele de medicamente vor fi completate corect o dată la fiecare trei săptămâni și că niciodată nu vor lipsi medicamentele necesare. În chestiunile cardiovasculare nu e loc de eroare. Nu aveam nici o idee cum ar trebui procedat pe mai departe. Aveam doar o soluție care a funcționat pentru câteva luni.

Am început să citesc despre ultimii ani de viață ai lui Emil Cioran și Gabriel García Márquez. Nimic nu mă pregătise pentru asta. Nu mă așteptasem că va fi așa.

Nu am studiat medicina. Nu știam nimic despre chimia creierului. Nu pretind că am informații.

Așadar, m-am asigurat că mama va avea parte de suport și îngrijire în intervalul dintre lunile august și decembrie 2023, când aveam să revin. La revenirea în țară, deja evoluția devenise mai complicată. Nu se mai putea deplasa deloc. Memoria de scurtă durată devenise o problemă, dar își aducea aminte cu o acuratețe fastidioasă lucruri întâmplate demult.

Am început să discutăm între patru ochi care ar fi cea mai bună soluție pentru îngrijirea ei. Atunci mi-a răspuns la fel ca întotdeauna, plină de speranță: „Atunci când va veni primăvara, mă voi simți mai bine". Mi-a spus asta de mai multe ori. O dată a adăugat: „Nu am decât o mică problemă cu picioarele".

Planul meu inițial era ca la jumătatea lui ianuarie să revin în California. Lucram la o carte de geometrie. Aveam de predat un curs de fundamentele geometriei, vedeam studenții înscriși, clasa era plină. Și cursul obișnuit de calcul diferențial cu mai multe variabile pentru ingineri, o altă clasă plină-ochi, un curs pe care îmi face deosebită plăcere să-l predau.

Apoi a intervenit ceva neobișnuit. Nu se mai putea deplasa prin casă, devenise greu să ajungă la toaletă. În perioada Crăciunului, a căzut în casă. Atunci am realizat că nu mai pot pleca. La finele lui decembrie 2023 mi-am depus documentația pentru un semestru de *leave of absence*, ceea ce însemna că am renunțat la predare pentru primăvara lui 2024. Am ales să rămân la București. Pentru cineva implicat foarte mult în lumea universitară din California, opțiunea aceasta va fi fost o surpriză. Dar nu aș fi putut face altfel. M-am întors abia în aprilie, pentru a accepta o distincție a universității, dar nu am mai predat vreun curs în primăvara aceea, nici nu am mai coordonat de la distanță cercetarea unor studenți. Nici inima, nici mintea nu-mi mai erau acolo. Viața mea românească m-a chemat înapoi.

Primul lucru pe care l-am făcut a fost să mă asigur că am medicamente pentru ea. Că toate au fost luate

așa cum trebuie, în special cele care îngrijeau partea cardiovasculară. Am început din nou să discutăm mult între patru ochi, mama și eu. Deși aparent lucidă, devenise reținută și știa că foarte multe dintre dificultățile ei curente nu se mai pot rezolva ca până atunci. Mi-a spus: „Simt că ceva s-a schimbat". Devenise nesigură și mi-a spus că e îngrijorată atunci când nu-și mai amintește unele lucruri simple, cum ar fi locul unde ține cheile. De decenii bune avea bine stabilit un loc unde ar trebui să fie cheile, dar erau zile când nu se aflau acolo. Nu mai putea să-și gătească. Nu mai putea să meargă să se aprovizioneze. Avea nevoie de susținere și ziua, și noaptea.

În ianuarie 2024 am vizitat împreună cu mama clinica Vitalitas, care se află lângă Snagov, la nord de București. În săptămânile precedente eu vizitasem singur mai multe clinici din București, iar în cazul unora dintre ele nu mi-am putut imagina că mama ar fi putut fi fericită acolo. Știam precis de ce aveam nevoie: îngrijire medicală continuă și fizioterapie. Mi-aș dori ca de asemenea condiții să aibă parte toți cei care ajung la o vârstă înaintată, și nu mi s-a părut că peste tot sunt aceleași condiții. Nu peste tot era ceea ce mi-aș dori eu. După vizita noastră acolo, mama a rămas pe gânduri. După câteva zile de reflecție a fost de acord să se mute la Vitalitas. Mi-a spus: „Dar dacă mă simt mai bine la primăvară, revin acasă, nu-i așa?". Firește! M-aș fi bucurat să fie așa. M-aș fi bucurat să fie ca înainte!

De pe 15 februarie 2024 s-a aflat la Vitalitas, singură într-o cameră la capătul unui coridor de la etajul trei.